

Digitaalisen kirjaston ohjausjärjestelmä
Verkkopalveluryhmän kokous 12.9.2007

Aika: 12.9.2007 klo 13.00 – 15.00

Paikka: Helsingin yliopisto, Unioninkatu 33, Auditorio XI

Läsnä: Markku Löytönen, HY, puheenjohtaja
Tiina Kupila-Rantala, Tieteen tietotekniikan keskus CSC
Elisa Orrman, Kansallisarkisto
Ari Muhonen, TKK
Sirkku Blinnikka, Päijät-Hämeen koulutus konserni, saapui kohdan 4 käsittelyn aikana
Teo Kirkinen, HY
Kari Liukkunen, OY
Nina Hyvönen, Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia, poistui kohdan 6 käsittelyn aikana
Hannu Taskinen, Helsingin kaupunginkirjasto
Juha Hakala, Kansalliskirjasto, kohdat 7-12
Kristiina Hormia-Poutanen, Kansalliskirjasto, kohdat 7-12
Annu Jauhiainen, Kansalliskirjasto

Asiantuntijat:

Esko Ala-Peijari, Opetusministeriö, saapui kohdan 4 käsittelyn aikana

Esa-Pekka Keskitalo, Kansalliskirjasto

Aki Kangas, Kansalliskirjasto, sihteeri

Poissa: Birgitta Auren, Vaasan kaupunginkirjasto

Jarmo Saarti, Kuopion yliopisto

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen kello 13.10.

2. Asialistan hyväksyminen

Asialista hyväksyttiin kokouksen työjärjestykseksi.

3. Tiedotusasioita

Annu Jauhiainen muistutti, että Kansalliskirjaston tietohallintostrategian seuraava aivoriihi pidetään 14.9.2007 klo 12-16, Helsingin yliopistossa, auditorio III:ssa. Toivomuksena on, että mahdollisimman moni verkkopalveluryhmän jäsenistä osallistuu tilaisuuteen. Paikalla on Haus'in konsultti Seppo Mikkola, joka vetää tilaisuuden Juha Hakalan kanssa.

Tiina Kupila-Rantala kertoi laitteiston uudistamisprojektista. Uusi laitteisto vaatii toimiakseen Solaris-käyttöjärjestelmän uusimman version, joka valmistui 5. syyskuuta. Viimeiset testaukset ovat meneillään ja palvelin otetaan käyttöön tämän jälkeen.

ExLibriksen kansainvälisen käyttäjäryhmän IGeLUn kokous järjestettiin Brnossa, Tsekin tasavallassa 3.-5.9.2007. Annu Jauhiainen kertoi kokouksen annista.

Kokouksessa oli esitelty kattavasti ExLibriksen nykyisiä ja kehitteillä olevia tietojärjestelmiä. Suunnitteilla olevan Linda-yhteistietokannan uudistamisen tueksi oli saatu tietoa. Kokous oli ollut tärkeä myös verkostoitumisen ja kansainvälisen toiminnan kannalta.

Tiina Kupila-Rantala kertoi siirtyvänsä CSC:llä uusiin tehtäviin ja esitti, että verkkopalveluryhmään tulisi hänen tilalleen Totti Mäkelä.

Puheenjohtaja totesi, että Totti Mäkelä on tervetullut verkkopalveluryhmään Tiina Kupila-Rantalan tilalle ja kiitti Tiina Kupila-Rantalaa työskentelystä verkkopalveluryhmässä.

4. Pitkäaikaissäilytys

Opetusministeriön asettama aineistojen pitkäaikaissäilytystä ja käyttöä selvittävä työryhmä on aloittanut työnsä. Työryhmän tehtävänä on selvittää sähköisen kulttuuriaineiston pitkäaikaissäilytyksen järjestämistä, hallinnointia ja rahoitusta, sekä laatia pitkäaikaisen säilytyksen käytön kansalliset periaatteet. Ryhmässä on mukana edustajia kansalliskirjaston lisäksi kaikista keskeisistä muistiorganisaatioista. Esa-Pekka Keskitalo on ryhmän sihteeri. Työryhmän työn on määrä valmistua 30.11.2007 mennessä.

Pitkäaikaissäilytyksen alalla tapahtuu paljon myös muualla maailmassa. Uuden Seelannin Kansalliskirjaston projekti, jossa Ex Libris on mukana, etenee. Esa-Pekka Keskitalo oli mukana asian tiimoilta järjestetyssä kokouksessa kesäkuussa Washington DC:ssä.

Esitys: Esa-Pekka Keskitalo raportoi OPM:n työryhmän työn etenemisestä sekä Uuden Seelannin projektista. Keskustellaan alustuksen pohjalta. Verkkopalveluryhmän näkemykset on tärkeää saada tässä vaiheessa OPM:n työryhmän tietoon

Päätös: Esa-Pekka Keskitalo kertoi Sähköisen aineiston pitkäaikaissäilytystä ja käyttöä koskevan työryhmän kokoonpanosta, tehtävistä ja esitteli työryhmän raportin suuntaviivoja.

Liite 1.

5. Tutkimusyhteistyö

Kansalliskirjaston kirjastoverkkopalveluissa on laadittu luettelo tutkimusaiheista, joita tullaan esittämään informaatiotutkimuksen laitoksille. Aki Kangas esittelee laadittua listaa.

Esitys: Verkkopalveluryhmä kommentoi listaa.

Keskustelu:

Kysyttiin, millä tavoin Kirjastoverkkopalveluista ollaan yhteydessä tutkimuslaitoksiin ja millä tavoin informoidaan. Todettiin, että aiheet on lähetetty tiedoksi informaatiotutkimuksen laitoksille. Tutkimuksia on tuettu tapauskohtaisesti.

Todettiin, että tutkimusyhteistyö on hyvä ulottaa myös muille kuin informaatiotutkimuksen alalle. Tutkimusaiheista laaditun luettelon on hyvä olla joustava ja tarvittaessa päivitettävä.

Päätös: Tutkimusaiheisiin ei tehty lisäyksiä tai muutoksia. Tutkimusyhteistyön käytäntöjä on kehitettävä muun muassa lisäämällä markkinointia ja informoimalla sekä opettajakuntaa että opiskelijoita.

Liite 2.

6. Kaukopalveluohjelmiston tilanne

Useita vuosia valmisteltu kaukopalveluohjelmiston kilpailutus on käynnistynyt virallisesti kesäkuussa. Ilmoittautumiset rajoitettuun tarjouskilpailuun on saatu. Mukana tulee olemaan kolme järjestelmätoimittajaa: kaksi kansainvälistä markkinajohtajaa sekä yksi kotimainen toimittaja. Hanke etenee loppuvuoden aikana ja päätökset hankinnasta tehdään kevättalvella 2008. Ohjelmistoryhmä ja verkkopalveluryhmä pidetään ajan tasalla hankkeen edetessä.

Esitys: Keskustellaan alustuksen pohjalta ja annetaan ”evästystä” hankkeen eteenpäin viemiseen.

Keskustelu:

Annu Jauhiainen kertoi, että kaukopalveluohjelmiston kilpailutus on käynnistynyt. Rajoitettuun tarjouskilpailuun on saatu kolme ilmoittautumista. Tarjouskilpailu järjestetään loppuvuoden aikana ja päätökset hankinnasta tehdään ensi vuoden puolella.

Kaukopalveluohjelmiston hankinta on käynnistynyt Linnea2-konsortion toimesta. Hankinta tehdään tässä vaiheessa yliopistokirjastoille, mutta on tärkeää, että myös muut kirjastosektorit saadaan mukaan suunnitteluun.

Kaukopalveluohjelmiston hankintaa käsitellään Suomen tieteellisen kirjastoseuran kaukopalveluryhmässä sekä Digitaalisen kirjaston ohjausjärjestelmän Ohjelmisto- ja standardointiryhmässä.

Kaukopalvelun kokonaisselvitystä on pyydetty opetusministeriöltä jo muutama vuosi sitten. Koska asia ei ole edennyt, päätettiin Linnea2-konsortiossa, että kaukopalveluohjelmisto hankitaan ilman kokonaisselvitystä.

Todettiin, että kaukopalvelusta tulisi olla kokonaisselvitys ennen yksittäisen järjestelmän hankintaa ja sellainen tulisi laatia. Kyse ei ole pelkästään ohjelmiston hankinnasta vaan laajemmin kaukopalvelun periaatteista ja käytännöistä.

Päätös:

Kaukopalveluasiana tulee tarkastella kokonaisuutena ja valmistella mahdollinen ohjelmiston hankinta yhteistyössä kaikkien kirjastosektorien kanssa. Annu Jauhiainen vie asiaa eteenpäin.

7. Uuden sukupolven tietojärjestelmä

Kansalliskirjaston muutama vuosi sitten lanseeraama ”Triangeli”-konsepti on nykytilanteessa liian kapea kuvaamaan digitaalisen kirjaston sovellusten kokonaisuutta. Sovelluksia on jo tullut enemmän kuin kolme ja yhä lisää tarvitaan. Triangeli on muuttumassa uuden sukupolven tietojärjestelmäksi, jossa asiakasrajapinta (ns. Front end) ja kirjaston tuotantoympäristö (ns. Back office) erotetaan toisistaan. Eri lähteistä tulevien heterogeenisten aineistojen hallitsemiseksi tarvitaan uudenlaisia työkaluja (Discovery tools, ns. ”super-portaali”). Tietohallintostrategiaan liittyen kansalliskirjastossa aletaan selvittää mitä vaihtoehtoja on tarjolla sekä mahdollisuuksia niiden hankkimiseksi. Digitaalisen kirjaston ohjausjärjestelmän ohjelmistoryhmällä on tärkeä rooli selvitystyössä.

Esitys: Kristiina Hormia kertoo mitä ajatuksia IGeLU-konferenssi herätti uuden sukupolven tietojärjestelmästä käytävään keskusteluun. Keskustellaan ohjelmistoryhmän roolista ja tehtävästä vaihtoehtojen selvittelyssä.

Keskustelu:

Kristiina Hormia-Poutanen kertoi uuden sukupolven tietojärjestelmistä. Muutamia uusia järjestelmiä on markkinoilla ja niitä on esitelty muun muassa kotimaisissa ja kansainvälisissä seminaareissa.

Uuden sukupolven tietojärjestelmien toimintaperiaatteena on, että asiakasrajapinta ja kirjastojen tuotantoympäristö erotetaan toisistaan. Eri luetteloista poimitaan metadata, joista tehdään yksi

indeksi. Loppukäyttäjän ei tarvitse hallita useita järjestelmiä, vaan tämä voi tehdä haut yhdestä järjestelmästä.

Kirjastosektorien puheenjohtajien ja sihteerien kesken on sovittu, että uudet tietojärjestelmät ovat Kansalliskirjaston ja kirjastoverkon keskeinen kehittämisaikaa. Kansalliskirjastossa valmistellaan asiaa, jotta aiheesta päästään tarkemmin keskustelemaan kirjastoverkon kanssa.

Todettiin, että tulee laatia suunnitelma, miten järjestelmän hankintaprosessia viedään eteenpäin. Muun muassa tarpeiden kartoitus, budjetointi, aikataulu ja eri tahojen vastuut tulee suunnitella. Nämä asiat voidaan ottaa esiin suunnitteilla olevassa tietohallintostrategiassa.

Todettiin, että tietojärjestelmiä tulee kehittää kokonaisuutena niin, ettei oteta käyttöön yhtä uutta järjestelmää muiden rinnalle. Uusia järjestelmiä kehitettäessä pitää kiinnittää huomioita myös siihen, miten olemassa olevia järjestelmiä kehitetään ja mistä mahdollisesti luovutaan.

Todettiin, että rahoitusta voisi anoa opetusministeriön lisäksi myös Sitrasta.

Päätös:

Viedään uuden sukupolven tietojärjestelmäasiaa eteenpäin. Anotaan hankkeelle Sitran rahoitusta.

8. Rakennemuutokset kirjastosektoreilla

Kirjastosektoreilla on meneillään rakennemuutos. Tietokantoja, kirjastoja, kuntia, ammattikorkeakouluja ja yliopistoja yhdistetään. Kirjastoverkkopalveluissa selvitetään, mitä muutos tarkoittaa kirjastopalveluiden osalta. Selvitys on aloitettu elektronisen aineiston lisensioinnista ja Nelli-portaalista. Yhdistyvistä organisaatioista yliopisto- ja ammattikorkeakoulusektoreilla on valittu kolme pilottia, joihin on tutustuttu: Stadia ja Evtek, Lappeenrannan tekninen yliopisto ja Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulu sekä Kuopion ja Joensuun liittoyliopistohanke.

Esitys: Kristiina Hormia raportoi selvityksen etenemisestä. Keskustellaan alustuksen pohjalta.

Päätös: Asia jätettiin käsittelemättä tässä kokouksessa. Asiaan palataan seuraavissa kokouksissa.

9. Opetusministeriön uusi IT-pääsihteeri Esko Ala-Peijari

Opetusministeriön uusi IT-pääsihteeri Esko Ala-Peijari kertoo mitä kaikkea IT-pääsihteerin työpöydällä on.

Esitys: Keskustellaan IT-pääsihteerin ja verkkopalveluryhmän yhteistyöstä.

Keskustelu:

Esko Ala-Peijari kertoi uusista työtehtävistään ja esitteli opetusministeriön tietohallintoyhteistyön toiminta-ajatusta, visiota sekä strategisia linjauksia. Ala-Peijari kertoi myös, mitä eri toimijoita it-yhteistyöverkostoon kuuluu.

Todettiin, että kirjastoverkon näkökulma tulee huomioida suunnittelussa. Esimerkiksi yliopistojen it-vastaavat eivät voi tuoda kirjastojen näkemyksiä riittävästi esille. Kirjastoalalla on meneillään merkittäviä uudistuksia, kuten pitkäaikaissäilytys ja uudet tietojärjestelmät.

Liite 3

Päätös:

Kirjastojen edustus tulee ottaa mukaan opetusministeriön hallinnonalan it-yhteistyöhön.

10. Muut asiat

Muita asioita ei ollut käsiteltävänä.

11. Seuraavan kokouksen ajankohta

Esitys: Sovitaan seuraava kokous marraskuulle.

Päätös: Verkkopalveluryhmän seuraavat kokoukset pidetään keskiviikkona 7.11.2007 klo 14-16 ja tiistaina 18.12.2007 klo 12-14.

12. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen kello 15.10.